

14. februar 2014

NaturErhvervstyrelsen
Center for Projekttilskud

Høringssvar til Landdistriktsprogrammet

Økologisk Landsforening har gennemgået det udsendte landdistriktsprogram og vil gerne meddele vore kommentarer.

Programmet indeholder flere gode initiativer. Foreningen lægger særligt vægt på, at programmet indeholder:

- Omlægningstilskud til primærproducenter. Omlægningstilskud er et stærkere redskab end investeringstilskud i forhold til at understøtte omlægning
- Opretholdelsestilskud til økologi med mulighed for at søge tillæg til lavere N loft og tillæg til arealer med frugt og bær
- Tilskud til kompetenceudvikling, der skal fremme omstilling til økologi i de offentlige køkkener
- Tilskud til udviklings-, informations- og demonstrationsprojekter
- Tilskud til investeringsstøtte

Økologisk Landsforening har dog nogle spørgsmål og kommentarer til nogle af initiativerne, som foreningen vil bede om fører til justeringer. Der er redegjort for detaljerne nedenfor - men hermed oversigt over de vigtigste ændringsforslag:

1. Ordningen *Erhvervsudvikling (information og demonstration)* bør prioritere økologi, og mindst 15 mio. kr. af puljen bør årligt afsættes til informations- og uddannelsesprojekter

målrettet undervisning og information om økologi til landmænd, økologiske forarbejdningsvirksomheder og andre, der kan fremme den økologiske omlægning.

2. Ordningen *Omstilling til Økologi i de offentlige køkkener*
  - Ordningen bør dække både offentlige og private storkøkkener.
  - Tilskudsmodtager skal kunne uddelegere opgaver til ekstern konsulentbistand. Ordningen er ikke anvendelig, hvis det kun er ansøgeren, der kan gennemføre kompetenceudviklingen.
  - Målgruppen for undervisning i forbindelse med omstilling til økologi i storkøkkener skal foruden producenter og køkkenansatte også kunne omfatte beslutningstagere, indkøbere og andet relevant personale ude i institutionerne.
3. *Økologisk Investeringsstøtte* bør omfatte flere indsatsområder, der fremmer både vækst og økologi. Blandt andet derfor skal store bedrifter ikke prioriteres højere end små bedrifter i forbindelse med vurdering af ansøgninger om investeringer på bedriften.
4. Ordningen *Samarbejdsprojekter for erhvervsudvikling* skal prioritere økologi, og der skal afsættes en reserveret pulje til økologi på mindst 10 mio. kr. årligt til SMV-projekter, som medvirker til at skabe nye økologiske produkter, vækst, flere jobs og mere økologi for virksomheder i landdistrikterne.

Kommentarer til de enkelte ordninger:

Side 113

Art. 15: Erhvervsudvikling (informations- og demonstrationsprojekter)

Foreningen ser positivt på erhvervsudviklingsordningen (informations- og demonstrationsprojekter) og den opfylder et nødvendigt og meget stort behov i branchen for uvildig information om og demonstration af nye tiltag, der fremmer økologisk omlægning og udvikling.

Foreningen ser yderst positivt på, at ordningen kan anvendes som fondsmedfinansiering, og at der kan ydes op til 100 % tilskud til informations- og demonstrationsaktiviteter. Det er dog uheldigt, at der ikke må henvises til personer og produkter i forbindelse med informationer i fagtidsskrifter. Motiverende information tager hyppigt udgangspunkt i en person og dennes erfaringer.

Vi ser positivt på, at ordningen giver mulighed for at anvende ekstern konsulentbistand (pkt. b side 115). Det samme gør sig tilsyneladende ikke gældende for *Omstilling til Økologi i de offentlige køkkener*, selvom begge ordninger bygger på artikel 15. Dette punkt uddybes herunder i vore bemærkninger til ordningen *Omstilling til Økologi*.

I forhold til regeringens strategi om at øge økologiandelen, finder foreningen det nødvendigt:

- At en del af puljen – mindst 15 mio. kr. årligt - afsættes til informations- og uddannelsesprojekter målrettet undervisning og information om økologi til landmænd, virksomheder og andre aktører, der er involveret i omstilling til økologi. Vi mener, at målgruppen skal være så bred som mulig – fx også omfatte beslutningstagere, som potentielt kan udgøre en barriere for omlægning til økologi. Undervisning og information skal kunne gennemføres via forskellige virkemidler - både direkte uddannelse og elektronisk og skriftlig information.
- At det er muligt at fremlægge ny viden og information med direkte afsæt i personer og deres erfaringer, da det er en formidlingsform, der virker godt

Side 117

Art. 15: Omstilling til økologi i de offentlige køkkener

Foreningen ser meget positivt på denne ordning, som er relevant og påkrævet for at omstilling til økologi i storkøkkener bliver en succes. Det er desuden positivt, at ordningen gør brug af flere typer kompetenceudvikling.

Indsatsen burde dog også omfatte kompetenceudvikling, der kan føre til omstilling i **private** storkøkkener, som også bidrager til større økologisk areal. Landmænd, fødevarereproducenter, grossister m.fl. er også målgruppe for denne kompetenceudvikling, og det vil være yderst uheldigt, hvis de ikke kan få tilskud til opbygning af nye kompetencer, hvis de har salg til private storkøkkener.

Der er to væsentlige problemstillinger, som foreningen vil fremhæve, og som bør løses:

- *Vedr. Tilskudsmodtager side 118:*
Ifølge LDP-forslaget kan 'Tilskud ydes til udbyderen af kompetenceudviklingen. Selve kompetenceudviklingen skal derfor gennemføres af tilskudsmodtager og kan ikke uddelegeres til anden part'. Foreningen fortolker denne begrænsning således, at der ikke kan gøres brug af ekstern bistand i form af specialkonsulenter, men at kun internt ansatte medarbejdere kan undervise. (Se bemærkning oven for under *Erhvervsudvikling* – artikel 15)

En sådan restriktion vil være direkte kritisk. I praksis betyder det, at det bliver vanskeligt/umuligt i praksis at opfylde ordningens målsætning om at øge det økologiske areal bl.a. via omlægning i offentlige køkkener.

Ofte vil ansøger/tilsagnshaver være dén, der har overblik over, hvilken indsats og uddannelsesproces, der er påkrævet i forhold til målgruppen. Særlig påkrævet er det, at ansøger har viden og indsigt om økologiske produktionsforhold i alle led i værdikæden, bl.a. indsigt i økologisk landbrug. Mange undervisere har ikke denne viden, men har til gengæld

specialistviden om den praktiske omlægning i køkkenet. Projekter skal kunne gøre brug af begge ressourcer, for at omlægningsindsatsen bliver effektiv.

Derfor skal ovennævnte restriktion ændres, således at ansøger eller tilskudsmodtager kan gøre brug af både eksterne specialister og interne medarbejdere i uddannelsesforløbet.

Ordningen vil ikke fungere i praksis med den nævnte restriktion, og der skal findes en løsning!

- *Vedr. målgruppe side 118 ø: Fx landmænd, medarbejdere i fødevarevirksomheder, medarbejdere i grossistledet og køkkenmedarbejdere*

For at vi når målene, skal målgruppen kunne fortolkes bredt, således at der kan tilbydes undervisning til alle medarbejdergrupper og aktører, som er med til at påvirke omlægningen i de offentlige og private storkøkkener. Ofte er den største barriere for omlægning manglende viden blandt beslutningstagere/indkøbere, som er dem, der påvirker det daglige arbejde i køkkenet mest. Dertil er det afgørende at producenter har kompetencer i forhold til økologi og leverance af økologi på storkøkkenområdet.

Derfor beder vi om en bredere fortolkning af målgruppen, end den, der hidtil har været praktiseret.

- NB: For at ordningen Omstilling til Økologi i de offentlige og private storkøkkener får den ønskede effekt, er det vigtigt, at den danske administration af ordningen tager afsæt i de praktiske behov og muligheder. Det gælder ovenstående problemstillinger vedrørende brug af ekstern konsulentbistand men også andre elementer. Vi ønsker derfor samspil med NaturErhvervstyrelsen om udformning af bekendtgørelsen og om effektmål. Eksempelvis skal projekter prioriteres efter storkøkkenernes økologiske indkøbsvolumen eller tilsvarende kriterier for "value for money", der sikrer at ordningen resulterer i den ønskede effekt.

Side 119:

Art.18: Miljøteknologi – Investeringer

- Også økologiske landmænd har interesse i denne ordning i forbindelse med etablering og renovering af nye staldsystemer, der optimerer dyrevelfærd. Dette skal der tages hensyn til ved prioritering af, hvilke formål, hvilken nyhedsværdi og hvilke typer af teknologier, der prioriteres i ordningen.
- Både konventionelle og økologiske landmænd har interesse i teknologier, der medvirker til at få styr på næringsstofomsætningen på gården, dvs. managementsystemer/fodringssystemer, biomasse/komposteringsystemer.

Side 122:

Art. 18: Økologisk investeringsstøtte

Ordningen er særdeles vigtig for udviklingen af de økologiske landbrug – både mht. miljø, velfærd og beskæftigelses- og vækstpotentiale.

Økologisk Landsforening har dog tidligere påpeget, at foreningen ikke mener, at den nuværende brug og praktiske fortolkning af ordningen i tilstrækkelig grad lever op til ordningens formål om at forbedre miljø, velfærd og slet ikke vækst/arbejdspladser. (Jf. brev stilet til Sarah Børner, dateret 5. dec 2013). Udvidelse af teknologilister er ikke tilstrækkelig til at rette op på problemet.

Foreningen ønsker, at de nuværende effektmål, prioriteringskriterier og eventuel teknologiliste ændres, så ordningen i højere grad:

- a) *Forbedrer mulighederne for omlægning til økologi* – fx ændringer i svinestald, således at svin kan komme ud. Det vil ikke nødvendigvis være indsatser med høj teknologisk nyhedsværdi, – men indsatser, der forbedrer velfærd og økologiske produktionssystemer.
- b) *Løser konkrete, centrale udfordringer i økologi, hvor vi især prioriterer teknologier, som muliggør produktion af økologisk gødning*, og dermed tilførsel af næringsstoffer til økologisk planteavl og grønsagsproduktion.
- c) *Fremmer videreforarbejdning af økologiske råvarer på gårdniveau*, herunder udstyr til forarbejdning af korn (rensning, maltning, mel), grønsager (rensning, klargøring, opbevaring), frugt og bær (most, pasteurisering, syltning, tørring, tapperi, opbevaring), kød (slagteri, forarbejdning, opbevaring), mælk (osteri, ismejeri, frost), æg (sortering, pakkeri), gødning (kompostering, pakkeri) mv. Disse omstillinger til forarbejdning skaber værdi-tilvækst, lønsomhed og jobs i landdistrikterne.

Såfremt der ikke kan findes pointsystemer, der opfylder ordningens formål, og som samtidig gør administrationen nem og effektiv, foreslår foreningen, at der nedsættes et fagligt Rådgivende udvalg bestående af fx 3 fagkonsulenter og 2 landmænd, der repræsenterer de nævnte indsatser, og som kan give indstilling om vurderingskriterier eller tilsagn/afslag på de områder, der er vanskelige at sætte på 'point' og dermed også vanskelige at administrere.

Herudover har foreningen følgende bemærkninger:

- På side 123 er nævnt, at virksomheder/andelsselskaber, der servicerer landmænd, også kan søge tilskud – fx er nævnt maskinstationer. I lighed hermed mener foreningen, at andre selskaber, der repræsenterer/arbejder for landmænd også skal kunne søge under ordningen. Fx virksomheder, der håndterer og forarbejder biomasse, gødning eller fødevarer, som fx kartoffelsortering.
- På side 123 er nævnt principper med hensyn til fastsættelse af udvælgelseskriterier. Foreningen mener ikke nødvendigvis, at en større bedrift er mere støtteberettiget end den

mindre bedrift. Det er investeringens effekt, der skal være afgørende, og herunder hører evnen til at udnytte investeringen.

- Såfremt Teknologilisten bibeholdes – både opdelt i overordnede indsatser og med angivelse af specifikke teknologier, så bør listen sendes i høring, således at alle har mulighed for at give indspil. Listen må ikke blive et rigtigt instrument. Også derfor foreslår vi, at der etableres et fagligt Rådgivende Udvalg.

Side 132:

Art 18: LEADER – Tilskud til investeringer inden for fødevarerektoren

Denne tilskudsmulighed udbydes under LAG. Foreningen oplever der prioriteres meget forskelligt i aktionsgrupperne. Ordningen erstatter derfor ikke - på nogen måde – de nationale ordninger.

Side 175:

Art. 30: Økologisk arealtilskud

Overordnet er det foreningens holdning, at Danmark skal bruge økologisk arealtilskud til at fremme en positiv udvikling i økologisk jordbrug. Vi henviser til vores konkrete forslag til, at natur- og klimakrav indarbejdes mod compensation som basiskrav for modtagelse af økologisk arealstøtte fra 2015. De økologiske landbrug skal medvirke til forbedringer på natur- og klimaområdet og herigennem skabe merværdi for samfundet og forbrugerne, til gavn for en markedsdrevne udvikling af økologi.

Foreningen mener at:

- Det er positivt, at der fortsat bliver mulighed for, at der kan søges økologistøtte til små landbrug (0,3 ha)– jf. Fødevareministeriets pressemeddelelse af 10. februar 2014.
- N loftet i økologiarealtilskudsordningen skal hedde 140 kg N/ha. Det er indarbejdet, klart og entydigt at kommunikere, fører ikke til spekulation i sædskiftet. Hvis de 140 kg N/ha erstattes af 75 % af normen, så vil vi se en stor stigning i anvendelsen af kvælstof på økologiske ejendomme, som, vi ikke mener, er ønskeligt.

Hvis det er hensigten, at tilskuddet også skal kunne søges til drivhusproduktion, så må det i den specifikke situation imidlertid hedde 75 % af N-normen. 140 kg N/ha giver ikke mening ved drivhusproduktion, idet afgrødernes N normer langt oversiger denne mængde.

Der vil i relation til drivhuse også være behov for at fjerne 2 ha loftet som minimumskrav til at kunne udløse støtte. Der er pt. formentlig kun to økologiske drivhusproducenter, der ville være berettiget til støtte, hvis mindstekrav på 2 ha blev indført. Endelig så er støttesatsen på 1000 kr./ha også uden sammenhæng til værdien i drivhusproduktion. Hvis der skal kunne søges støtte til drivhusproduktion, forekommer det relevant at beregne en

sats med udgangspunkt i regnskaberne ved drivhusproduktion, ligesom satsen også er foreslået højere til frugt og bær produktion.

- Tillægget til arealer med frugt og bær skal indrettes, så der skelnes på intensive og ekstensive arealer. Et forslag til udformning er vedlagt som selvstændigt dokument (130930_tillæg_frugt_model_sk). Modellen skal forene behovet for at tillægget går til produktion af frugt og bær samtidigt med, at der skal sikres plads til at eksperimentere med aktivering af økosystemets naturlige reguleringsmekanismer ved for eksempel at blande kulturer og sikre plads til urtebælter, barjordsstriber mv. Det vil være svært at fastsætte ét plantetal, som forener disse to hensyn.

Det bemærkes, at det forekommer at være en god løsning, at **omlægningstilskuddet** søges som et forhøjet tilskud de første to år. Det understreges endvidere, at foreningen lægger stor vægt på, at der fortsat er et omlægningstilskud.

Side 204:

Art 36: Samarbejdsprojekter for erhvervsudvikling (udviklingsprojekter)

Foreningen ser meget positivt på ordningen, som opfylder et stort behov i branchen for nødvendige og fælles udviklingsindsatser.

Vi ser yderst positivt på, at ordningen kan anvendes som fondsmedfinansiering, og at der kan ydes op til 100 % tilskud til udviklingsaktiviteter.

I forhold til regeringens strategi om at øge det økologisk areal i Danmark, finder vi det relevant

- At en del af puljen alene kan søges af økologiske landmænd og forarbejdningsvirksomheder – i samarbejde med nødvendige partnere. Vi foreslår, at der reserveres en pulje på cirka 10 mio. kr. årligt til SMV-projekter, som medvirker til at skabe nye produkter, vækst, flere jobs og mere økologi – for virksomheder i landdistrikterne.

Kommentarer til de indledende kapitler

Økologisk Landsforening vil ud over kommentarer til de konkrete initiativer gerne kommentere de indledende kapitler.

Foreningen bemærker, at Økologisk Landsforening også udbyder rådgivning til primærbedrifter. Foreningen har landets største team af økologiske rådgivere, der bl.a. løfter områderne planteavl, kvæg og små drøvtyggere samt rådgivning inden for biogas, klimaplan og projektservice. Teksten

side 47 under prioritet 1, efterlader det indtryk, at foreningen alene løfter området udvikling, og at landbruget får sin rådgivning via systemet i Landbrug & Fødevarer. Det vil vi gerne have korrigeret.

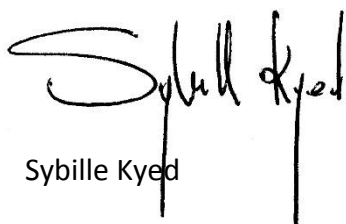
Vedrørende eksportinitiativer side 47 under prioritet 2 foreslår vi, at Danmarks eksportpotentiale og indsats inden for økologi også fremgår. Det kan for eksempel præsenteres på følgende måde: "Danmark har verdens mest veludviklede økologiske marked og er kendt for sin internationale førerposition på økologi. Danmark er hjemsted for både verdens største økologiske mejeri og verdens største økologiske slagteri. Det er en førerposition, som virksomhederne udnytter blandt andet ved at samarbejde om at styrke afsætningen af dansk økologi på eksportmarkederne."

Økologisk Landsforening mener i øvrigt også, at det er meget uheldigt, at ministeriet tilkendegiver, at programmet skal understøtte en vækst i den animalske produktion. En vækst i eksport og indtjening kunne også fremmes ved en højere kvalitetsproduktion, som opnår en højere pris på et mindre volumen. Vækst i den animalske produktion globalt er ikke bæredygtigt ud fra en helhedsbetragtning. Danmark bør ud fra en bæredygtigheds- sundheds- og ressourceøkonomisk betragtning satse mere på den vegetabiliske produktion, og på en mindre kødproduktion men af højere kvalitet og bæredygtighed. Som et kuriosum citeres her Albert Einstein: "Nothing will benefit human health and increase chances of survival for life on earth as much as the evolution to a vegetarian diet."

Med afsæt i denne kommentar og henvisning til side 50 prioritet 5, finder foreningen det også væsentligt at stille spørgsmålstejn ved, om det er kvægets udledning af methangas, der er det egentlige problem, er det ikke antallet af kvæg, der er problemet?

Endelig vil foreningen gerne fremhæve, at initiativer i retning af at bruge halm til energiproduktion kolliderer med dyrevelfærd. Det presser prisen op på halm, reducerer udbuddet af halm og betyder derfor, at dybstrøelsessystemerne falder bort. Det er yderst ærgerligt, da dybstrøelsessystemer ud fra en dyrevelfærdsmæssig betragtning er at foretrække. Økologisk Landsforening mener derfor ikke, at landdistriktsprogrammet bør prioritere initiativer, der sigter på at anvende halm til energiformål. Halmen bør indarbejdes i dyrkningsjorden enten direkte, eller efter den har været anvendt i husdyrproduktionen.

Med venlig hilsen

Sybille Kyed